

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v4.2025.21>

А. Г. Соломаха
доктор юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права та процесу
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
orcid.org/0000-0001-9305-7898

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ НАУКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено аксіологічні орієнтири науки адміністративного права в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що повномасштабна збройна агресія проти України актуалізувала питання ціннісного виміру адміністративного права як галузі, покликаної забезпечувати ефективне функціонування публічної адміністрації, захист прав і свобод людини та підтримання публічного порядку. Підкреслено, що саме в кризових обставинах право має залишатися носієм базових суспільних цінностей, а наука адміністративного права – забезпечувати їх збереження та розвиток.

Проаналізовано сутність аксіології права як напряму правової науки, що досліджує право з позицій відповідності його норм і практик фундаментальним соціальним та моральним цінностям. Висвітлено концептуальні підходи сучасних українських дослідників до розуміння аксіологічної природи права. Показано, що аксіологічний підхід дозволяє зосередити увагу на питаннях, які цінності лежать в основі права, як вони впливають на правотворчість і правозастосування, а також яким чином право сприяє їх реалізації та захисту.

Встановлено, що до базових цінностей адміністративного права належать права і свободи людини, верховенство права, законність, справедливість, публічний інтерес, демократизм, ефективність та підзвітність влади. Конституція України закріплює пріоритет людини, її життя і гідності як найвищої соціальної цінності, що визначає аксіологічний фундамент національної правової системи. Особливу увагу приділено впливу європейської правової традиції, яка ґрунтується на ідеях природного права та посилює людиноцентричний вимір публічного управління.

Розкрито особливості трансформації цінностей адміністративного права в умовах воєнного стану. Наголошено, що держава змушена шукати баланс між національною безпекою та дотриманням прав людини, між ефективністю управління і його легітимністю, між публічним інтересом і свободою особи. Визначено ключові аксіологічні пріоритети цього періоду: верховенство права і законність, повага до прав і свобод людини, національна безпека і публічний інтерес, справедливість і пропорційність, ефективність та оперативність управління, прозорість і підзвітність влади.

Обґрунтовано, що наука адміністративного права виконує критичну, прогностичну та рекомендаційну функції, забезпечуючи збереження аксіологічної рівноваги та окреслюючи напрями післявоєнного реформування публічної адміністрації. Зроблено висновок, що дотримання аксіологічних орієнтирів забезпечує не лише законність та легітимність управлінських рішень у воєнний час, а й створює підґрунтя для відновлення і розвитку України на засадах гуманізму, демократії та верховенства права.

Ключові слова: адміністративне право, аксіологія, воєнний стан, права людини, верховенство права, публічний інтерес, національна безпека, ефективність управління.

Solomakha A. H. AXIOLOGICAL GUIDELINES OF ADMINISTRATIVE LAW SCIENCE UNDER MARTIAL LAW

The article examines the axiological guidelines of administrative law science under martial law. It substantiates that the full-scale armed aggression against Ukraine has actualized the issue of the value dimension of administrative law as a branch intended to ensure the effective functioning of public administration, the protection of human rights and freedoms, and the maintenance of public order. It is emphasized that, particularly in times of crisis, law must remain the bearer of fundamental social values, while the science of administrative law must guarantee their preservation and development.

The essence of legal axiology as a branch of legal science is analyzed, with a focus on its study of law from the perspective of its conformity to fundamental social and moral values. The conceptual approaches of contemporary Ukrainian scholars to understanding the axiological nature of law are highlighted. It is shown that the axiological approach directs attention to the key questions of which values underlie law, how they influence law-making and law enforcement, and how law facilitates their realization and protection.

It is established that the basic values of administrative law include human rights and freedoms, the rule of law, legality, justice, the public interest, democracy, efficiency, and accountability of government. The Constitution of Ukraine enshrines the primacy of the individual, human life, and dignity as the highest social values, thereby defining the axiological foundation of the national legal system. Particular attention is given to the influence of the European legal tradition, based on the ideas of natural law, which strengthens the human-centered dimension of public administration.

The article reveals the specific features of the transformation of administrative law values under martial law. It stresses that the state must seek a balance between national security and respect for human rights, between the effectiveness of governance and its legitimacy, and between the public interest and individual freedom.

The key axiological priorities of this period are identified: the rule of law and legality, respect for human rights and freedoms, national security and public interest, justice and proportionality, efficiency and promptness of governance, as well as transparency and accountability of power.

It is argued that the science of administrative law performs critical, prognostic, and advisory functions, ensuring the preservation of axiological balance and outlining directions for post-war reform of public administration. The conclusion is made that adherence to axiological guidelines ensures not only the legality and legitimacy of administrative decisions during wartime but also creates a foundation for the recovery and development of Ukraine based on humanism, democracy, and the rule of law.

Key words: administrative law, axiology, martial law, human rights, rule of law, public interest, national security, governance efficiency.

Актуальність проблеми. В умовах широкомасштабної збройної агресії проти України питання аксіологічних орієнтирів науки адміністративного права набуває виняткового значення. Воєнний стан радикально змінює умови функціонування публічної адміністрації, висуваючи перед нею підвищені вимоги до ефективності, оперативності та здатності захищати національну безпеку. Водночас такі трансформації супроводжуються ризиками звуження прав і свобод людини, послабленням демократичного контролю та загрозою відходу від засад верховенства права.

З огляду на це особливого значення набуває дослідження ціннісного виміру адміністративного права як науки, здатної окреслити межі допустимих компромісів між безпекою та свободою, публічним інтересом і правами особи. Аксіологічний підхід дозволяє уникнути однобічності у правотворчості та правозастосуванні, оскільки він нагадує про непорушність базових орієнтирів – гідності людини, верховенства права, справедливості, законності, прозорості та підзвітності влади.

Актуальність дослідження також зумовлена інтеграційними процесами України у європейський правовий простір, де аксіологічні засади публічного права відіграють визначальну роль. Визначення та дотримання таких орієнтирів не лише забезпечує внутрішню стабільність і довіру громадян до влади, а й зміцнює позиції України у міжнародному співтоваристві, формує підґрунтя для відновлення країни після війни на засадах демократії, гуманізму та правопорядку.

Таким чином, аналіз аксіологічних орієнтирів науки адміністративного права в умовах воєнного стану є своєчасним і необхідним для забезпечення балансу між захистом держави та збереженням гуманістичної спрямованості правової системи.

Мета статті – проаналізувати аксіологічні орієнтири науки адміністративного права в умовах воєнного стану, визначити їх зміст і трансформацію в кризових обставинах, окреслити баланс між правами людини, публічним інтересом та національною безпекою, а також обґрунтувати роль науки адміністративного права у збереженні ціннісної рівноваги та формуванні напрямів подальшого реформування публічної адміністрації.

В умовах широкомасштабної збройної агресії проти України та запровадження режиму воєнного стану питання ціннісних (аксіологічних) орієнтирів науки адміністративного права набуло особливої актуальності. Адміністративне право як провідна галузь публічного права відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування державного механізму, захисту прав і свобод громадян, підтримання публічної безпеки та правопорядку. Сучасне українське суспільство стикається з безпрецедентними викликами, пов'язаними з воєнними діями, а також глобалізацією, технологічними змінами та зростанням вимог до якості публічного управління. В цих умовах адміністративне право має відігравати провідну роль у забезпеченні ефективного, справедливого та прозорого управління, що відповідає потребам і очікуванням громадян. Тому важливо чітко визначити, які цінності мають лежати в його основі.

Як відомо, аксіологія права є напрямом правової науки, що вивчає ціннісний вимір права, тобто досліджує право з погляду його відповідності певним соціально значущим цінностям.

Відомий правознавець С. Алексєєв зазначав, що аксіологія права є новою інтелектуально-духовною формою осмислення права. Як специфічна сфера соціально-філософського знання, аксіологія права покликана пояснювати сутність права, його ціннісний зміст і призначення для суспільства загалом і окремої особистості, інтерпретувати право з позицій вищих цінностей і змісту людського життя, а також досліджувати певні ідеальні сутності (цінності) з позицій оптимальних вимог соціальної реальності, які є першоосновою права та його метою [1, с. 129].

Як зазначає Ж. Мандриченко, адміністративно-правова аксіологія є важливою складовою юридичної науки, оскільки дозволяє враховувати не лише об'єктивну реальність, а й суспільні цінності та моральні установки. Розуміння цих аспектів дозволяє покращувати нормативне регулювання, забезпечуючи більш ефективне та справедливе управління та захист прав громадян [2, с. 111].

Отже, аксіологічний підхід у науці права означає зосередження на питанні: які цінності лежать в основі права, як вони впливають на

формування правових норм і практику їх реалізації, та як право слугує втіленню й захисту цих цінностей.

Наука адміністративного права традиційно приділяла значну увагу аналізу повноважень органів публічної адміністрації, адміністративних процедур, механізмів публічного управління тощо. В сучасних умовах дедалі більшої ваги набуває ціннісний компонент: як цілі, принципи та пріоритети, що визначають розвиток адміністративного права і напрямки його реформування. В останні роки зріс інтерес науковців і практиків до переосмислення ролі держави саме як сервісної, підпорядкованої обслуговуванню прав та свобод людини, яка визнається найвищою соціальною цінністю [3].

Така переорієнтація відображає впровадження концепції «службової держави» і людиноцентризму в діяльність публічної адміністрації. Законодавчо і в управлінській практиці це проявилось у становленні нового типу державно-владного впливу – публічного адміністрування, зорієнтованого на потреби громадянина.

Таким чином, фундаментальна аксіома сучасного адміністративного права полягає в тому, що держава існує для людини, а не навпаки, і ефективність державного (публічного) управління вимірюється рівнем забезпечення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб.

До базових цінностей адміністративного права належать ті правові та соціальні блага, без яких неможливе функціонування справедливого, ефективного та демократичного публічного управління.

Конституція України чітко закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються найвищою соціальною цінністю держави (ст. 3) [4]. Відповідно, пріоритет прав і свобод людини, їх належна реалізація та всебічний захист становлять наріжний камінь аксіологічного підґрунтя адміністративного права.

Принципи й норми Конституції, як слушно підкреслюється П. Віликом, є не лише формальним джерелом правового регулювання, а й визначальним онтологічним та аксіологічним чинником у формуванні всієї системи національного права, адже саме в Основному Законі закладено цінності, які мають універсальне значення для всіх його галузей [1, с. 130].

Не менш вагомими аксіологічними орієнтирами виступають верховенство права та законність, справедливість, рівність, гуманізм, забезпечення публічного порядку і безпеки, демократичні засади участі громадян у врядуванні, а також підзвітність і відповідальність публічної влади перед суспільством. Відповідні орієнтири не є суто декларативними: вони

визначають спрямованість правотворчої діяльності та формують методологічні підвалини функціонування публічної адміністрації.

Значний вплив на аксіологічний вимір адміністративного права справила західноєвропейська правова традиція, що ґрунтується на ідеях природного права. У межах цієї традиції ціннісний зміст права та форми його реалізації пов'язуються насамперед з ідеями справедливості, свободи, рівності, поваги до людської гідності, обмеження свавілля публічної влади та широкої участі громадянського суспільства в управлінських процесах. Ці універсальні ідеї становлять фундамент європейської моделі публічного права й набувають особливого значення для України, яка перебуває на шляху модернізації власної правової системи відповідно до цінностей права, демократії та верховенства права [3].

Верховенство права посідає центральне місце у системі принципів адміністративного права, виступаючи інтегративною категорією, що поєднує в собі вимогу підпорядкування діяльності держави праву та гарантії захисту особи від свавілля публічної влади.

У науковій літературі слушно підкреслюється, що цей принцип охоплює низку провідних засад адміністративного права, серед яких: справедливість, пріоритет і повага до прав людини, заборона свавілля, законність, розумність, юридична визначеність, прозорість та підзвітність влади [5]. Такий підхід означає, що органи виконавчої влади зобов'язані діяти виключно на підставі та в межах закону, забезпечувати передбачуваність і послідовність своїх рішень, неухильно додержуватися встановлених процедур, дотримуватися принципу пропорційності при обмеженні прав і свобод, а також належно обґрунтовувати свої акти.

Дотримання принципу верховенства права має не лише юридичне, а й суспільне значення, адже воно сприяє зміцненню довіри громадян до публічної влади, формує відчуття стабільності правового порядку та підвищує легітимність державних рішень. Таким чином, верховенство права виступає своєрідним аксіологічним «стрижнем», навколо якого вибудовується система адміністративно-правових цінностей.

Отже, аксіологічний фундамент науки і практики адміністративного права в умовах мирного часу включає цілісну систему взаємопов'язаних орієнтирів, серед яких основними є: права і свободи людини, верховенство права, законність, демократизм, справедливість, публічний інтерес, ефективність та підзвітність влади. Саме вони забезпечують баланс між інтересами держави й особи та визначають гуманістичну спрямованість публічного адміністрування. У подальшому доцільно розглянути, яким чином ці цінності

проявляються і зазнають трансформації в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Воєнний стан являє собою особливий правовий режим, що запроваджується з метою забезпечення обороноздатності держави, захисту безпеки населення та гарантування національних інтересів у разі збройної агресії або безпосередньої загрози нападу. В Україні його правове регулювання здійснюється Конституцією [4] та Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [6], які визначають правові підстави, порядок запровадження, а також межі й характер тимчасових обмежень прав і свобод людини і громадянина, що можуть застосовуватися з метою забезпечення оборони.

З точки зору аксіології права, воєнний стан ставить питання про співвідношення і пріоритетність базових цінностей у надзвичайних умовах. Держава змушена шукати баланс між забезпеченням національної безпеки та дотриманням прав людини, між ефективністю управлінських дій та їх легітимністю і законністю, між публічним інтересом і свободою особи. Як зазначають дослідники, саме в умовах війни адміністративне право набуває особливого значення як інструмент забезпечення публічного порядку, громадської безпеки та реалізації прав громадян, проте воєнні виклики об'єктивно змінюють баланс між основоположними цінностями адміністративного права, такими як свобода, законність, ефективність, верховенство права. Деякі цінності можуть тимчасово обмежуватися заради захисту інших (наприклад, свобода пересування чи вираження поглядів обмежується заради безпеки), але такі обмеження мають бути необхідними, пропорційними та встановленими законом.

Наука адміністративного права покликана формулювати аксіологічні орієнтири для правотворчості та правозастосування навіть у надзвичайних ситуаціях. З огляду на аналіз літератури і нормативних засад, можна визначити наступні ціннісні пріоритети (орієнтири) адміністративного права у період воєнного стану:

1. Верховенство права і законність. Незважаючи на особливі обставини, діяльність органів публічної влади повинна залишатися в межах Конституції та законів. Введення воєнного стану не означає всюдозволеності для влади – органи публічної влади не можуть діяти свавільно й зобов'язані дотримуватися нормативних приписів навіть під час надзвичайних заходів. Законність рішень і дій, наявність правових підстав для обмеження прав – обов'язкова умова їх легітимності. Дотримання правових процедур під час мобілізації, розподілу ресурсів, діяльності військових адміністрацій забезпечує передбачуваність і справедливість, зменшує ризики зловживань.

2. Повага до прав і свобод людини. Права людини залишаються пріоритетною цінністю навіть під час війни. Незважаючи на те, що законом дозволено тимчасово обмежувати окремі права (свободу пересування, мирних зібрань, та ін.) за наявності воєнної необхідності, непорушними залишаються основоположні права, такі як право на життя, людську гідність, свободу від тортур. Будь-які обмеження прав мають бути обґрунтованими і пропорційними реальним загрозам. Метою діяльності публічної адміністрації під час війни залишається реалізація та захист прав і свобод людини і громадянина – саме на цьому наголошується при визначенні завдань суб'єктів публічної адміністрації навіть у воєнний період. Людиноцентричний підхід вимагає, щоб заходи безпеки максимально враховували гуманітарні аспекти і потреби цивільного населення.

3. Національна безпека та публічний інтерес. Безперечно, забезпечення національної безпеки і захист державного суверенітету в умовах війни виступають надзвичайно важливими публічними інтересами. Держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для оборони – це морально виправданий обов'язок перед суспільством. Адміністративно-правові рішення у воєнний час спрямовані передусім на досягнення громадської безпеки, ефективності функціонування публічної адміністрації в інтересах захисту прав людей від воєнних загроз. Разом з тим аксіологічний підхід вимагає уникати абсолютизації цієї цінності. Національна безпека та публічний інтерес не можуть реалізовуватися ціною повного заперечення прав і свобод людини, оскільки саме права і свободи становлять сутнісне підґрунтя правопорядку та визначають гуманістичний характер держави. Правова доктрина і практика мають виходити з необхідності розумного компромісу, який забезпечує публічну безпеку лише в тій мірі, у якій це є об'єктивно необхідним для виживання нації та збереження державності. При цьому інші базові цінності – верховенство права, справедливість, пропорційність, гідність людини – повинні зазнавати лише мінімально можливого обмеження.

4. Справедливість і пропорційність. Всі управлінські рішення та заходи під час воєнного стану мають відповідати критеріям справедливості. Це означає недопущення дискримінації, справедливе відшкодування можливої шкоди. Принцип пропорційності є основним критерієм правомірності обмежень прав: втручання повинно бути співмірним загрозі, яку воно покликане відвернути. Наприклад, введення комендантської години чи цензури інформації може бути виправданим для запобігання диверсіям чи паніці, але такі заходи не можуть виходити за межі необхідного (вони мають діяти тимчасово і бути

скасовані після відновлення контролю над ситуацією). Справедливість також вимагає притягнення до відповідальності службових осіб за зловживання або перевищення повноважень навіть в особливий період – воєнний стан не може бути індульгенцією від відповідальності.

5. Ефективність та оперативність публічного управління. Війна висуває підвищені вимоги до ефективності, рішучості та дієвості органів державної влади. Бюрократична повільність чи нескоординованість можуть коштувати надто дорого, тому цінність оперативності виходить на перший план. Наука адміністративного права повинна підтримувати оптимізацію управлінських процесів, спрощення процедур там, де це виправдано, впровадження сучасних технологій для швидкого обміну інформацією та прийняття рішень. Водночас ефективність не може розглядатися ізольовано від інших аксіологічних критеріїв – рішення, які приймаються, мають не лише бути швидкими, а й відповідати принципам законності та справедливості. Ефективне публічне адміністрування в умовах війни – це таке управління, що досягає цілей оборони і підтримання порядку із мінімально необхідним обмеженням прав і при збереженні довіри громадян до влади. Крім того, ефективність включає здатність державного апарату гнучко реагувати на динамічні виклики, швидко адаптувати нормативне регулювання до потреб воєнного часу.

6. Прозорість і підзвітність влади. Попри те, що специфіка воєнного часу може об'єктивно зумовлювати необхідність певної закритості державних рішень (зокрема, обмеження доступу до інформації з огляду на військову таємницю чи міркування оперативної безпеки), відмова від принципу прозорості у сфері публічного управління є неприпустимою. Громадяни мають розуміти логіку дій влади, щоб зберігати довіру і мобілізуватися навколо спільної мети. Підзвітність органів публічної влади суспільству зберігає своє значення і в умовах війни. Звісно, деякі механізми демократичного контролю (наприклад, вибори) у воєнний час можуть бути відтерміновані, але натомість повинні посилюватися інші форми підзвітності – звітність уряду, нагляд з боку омбудсмена за дотриманням прав, діяльність ЗМІ у межах, дозволених цензурою, тощо. Прозорість також стосується чіткого визначення нормативних меж воєнних обмежень, аби і громадяни, і посадовці розуміли, які заходи є допустимими.

Зазначені орієнтири не вичерпують усього спектру цінностей, але окреслюють систему пріоритетів, що повинна скеровувати як нормотворчу діяльність під час воєнного стану, так і науковий аналіз, оцінку дій влади з боку фахівців адміністративного права. Вони тісно пов'язані

між собою і в сукупності спрямовані на те, щоб навіть в екстремальних умовах держава залишалася правовою, гуманною та ефективною. Саме наука права покликана слідкувати за дотриманням цього балансу цінностей, пропонувати шляхи вдосконалення законодавства та практики.

Роль науки адміністративного права в умовах війни є принципово важливою у збереженні та відновленні аксіологічної рівноваги правової системи.

По-перше, наукова спільнота здійснює аналітико-критичну функцію, оцінюючи новітні законодавчі та управлінські рішення, ухвалені у зв'язку з війною, на відповідність їх конституційним принципам і базовим цінностям. Такий науковий аналіз дозволяє своєчасно виявляти проблемні аспекти правозастосування: чи не відбувається надмірне обмеження прав і свобод людини, чи забезпечені належні механізми контролю за діяльністю військових адміністрацій, чи дотримується принцип законності у виданих нормативних актах і підзаконних рішеннях. Висновки науковців здатні стати підґрунтям для коригування нормативної бази та удосконалення практики реалізації адміністративного законодавства.

По-друге, сучасна наука адміністративного права виконує прогностичну та рекомендаційну функції. Спираючись на аксіологічний підхід, дослідники моделюють можливі сценарії розвитку адміністративно-правових інститутів після завершення воєнного стану, визначають перспективи закріплення найкращих практик, напрацьованих у кризовий період, а також формулюють пропозиції щодо запобігання негативним наслідкам – зокрема небезпеці «узвичаєння» надзвичайних обмежень як сталої норми. У цьому контексті аксіологічні орієнтири відіграють роль своєрідного «компасу», що дозволяє чітко відрізнити прогресивні зміни, які відповідають демократичним стандартам, від тенденцій, що несуть загрозу відкату від європейських правових цінностей.

По-третє, через наукові публікації, експертні дискусії, участь у розробленні законопроектів представники науки безпосередньо впливають на формування правосвідомості та правозастосовної практики. У воєнний час особливо важливо підтримувати у суспільстві усвідомлення того, що навіть суворі заходи держави мають співвідноситися з гуманністю та справедливістю. Актуалізація наукового дискурсу з питань аксіології адміністративного права сприяє утвердженню більш гуманної, людиноцентричної моделі правової системи, здатної адекватно реагувати на сучасні виклики. Іншими словами, завдяки науковим напрацюванням адміністративне право зберігає свій гуманістичний харак-

тер і після завершення війни може розвиватися на здорових ціннісних засадах.

Варто також підкреслити, що чітке усвідомлення цінностей допомагає органам влади визначати пріоритети навіть у кризових умовах. Як зазначається у новітніх дослідженнях, розуміння базових аксіологічних категорій дозволяє спрямувати законодавчу та управлінську діяльність на підвищення ефективності публічного адміністрування, забезпечення прав і свобод громадян та зміцнення довіри до публічної влади.

Отже, дотримання аксіологічних орієнтирів не лише забезпечує правову систему від ризиків порушення прав людини чи узурпації влади, а й сприяє підвищенню результативності управління та стійкості українського суспільства у протидії загрозам.

Висновки. Аксіологічний підхід до науки адміністративного права в умовах воєнного стану актуалізує принципово важливу ідею: навіть у період найжорсткіших випробувань право повинно залишатися носієм фундаментальних суспільних цінностей. Адміністративне право України у воєнний час має зберігати свої основоположні орієнтири – права людини, верховенство права, законність, справедливість, публічний інтерес, ефективність управління тощо, однак їх співвідношення зазнає трансформації. У кризових умовах держава вимушено посилює акцент на безпеці та ефективності адміністративної діяльності, що неминуче супроводжується певним обмеженням окремих свобод та інших цінностей. Завдання науки полягає у тому, щоб не допустити розбалансування цієї системи, чітко окреслити межі допустимих компромісів і нагадати про непорушні орієнтири, визначені Конституцією України та міжнародними стандартами у сфері прав людини.

Наука адміністративного права має виконувати методологічну функцію у процесі подальшого реформування публічної адміністрації на ціннісних засадах. Після завершення воєнного стану необхідним стане комплексний аналіз його впливу на правову систему, що передбачає як інтеграцію позитивного досвіду, так і усунення можливих деформацій (звуження обсягу прав чи послаблення механізмів демократичного контролю). Чітке розуміння аксіологічних основ дозволить виокремити ті зміни в адміністративному праві, які сприяють зміцненню демократичної, правової держави, та відкинути ті, що суперечать її базовим принципам.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що аксіологічні орієнтири науки адміністративного права в умовах війни виконують роль своєрідного компаса як для державного апарату, так і для суспільства. До таких орієнтирів належать повага до гідності та прав людини, верховенство права, справедливість, публічна безпека, відповідальне та ефективне управління. Їх дотримання гарантує не лише законність заходів оборони, але й легітимність влади, зміцнення суспільної довіри та отримання міжнародної підтримки. Війна рано чи пізно завершиться, але саме закладені сьогодні ціннісні пріоритети визначатимуть обличчя української держави у післявоєнний період.

Таким чином, адміністративно-правова наука України має всі підстави та обов'язок стати інтелектуальним гарантом того, що навіть у найскладніші часи право не втратить свого гуманістичного змісту, а залишатиметься моральним дороговказом суспільного розвитку. Саме це є запорукою відновлення і сталого розвитку України на основі гуманізму, демократії та верховенства права.

Література

1. Білик П. П. Аксіологічний вимір адміністративного права як галузі публічного права: питання теорії // Актуальні проблеми національного законодавства. С. 129–132. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7680caef-4dbf-4d18-b7c7-fa9604963bef/content>.
2. Мандриченко Ж. В. Визначення основних понять адміністративно-правової аксіології: загальні категорії // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2024. Т. 35 (74), № 3. С. 108–112. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.3/17>. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/3_2024/19.pdf
3. Радишевська О. Р. Аксіологічні детермінанти вітчизняного і європейського адміністративного права (на прикладі права на здоров'я і його охорону) // Адміністративне право і процес. 2019. № 4 (36). URL: https://www.publichne-pravo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=144:pp-2019-36-04&catid=92&Itemid=483&lang=uk.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
5. Радишевська О. Р. Конституційні цінності як аксіологічний чинник формування загального адміністративного права України // Адміністративне право і процес. 2019. № 4 (35). URL: https://www.publichne-pravo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=112:pp-2019-35-04&catid=91&Itemid=483&lang=uk.
6. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.10.2025

Дата публікації: 26.11.2025